List 40. **NOVICE** Tečaj XLVI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70. kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 3. oktobra 1888.

Obseg: Poročilo deželnega odbora o trtni uši na Kranjskem. — — Nasledki „šnopsa“ — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Šolske stvari. — Iz deželnega zbora. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Poročilo deželnega odbora o trtni uši na Kranjskem.

Zvršujoč sklepe lanskega deželnega zbora prosil je deželni odbor c. kr. deželno vlado, naj bi jih naznanila visokemu c. kr. kmetijskemu ministerstvu, ter je ob enem poudarjal, da glede na to, kako hitro se trtna uš širi po Dolenjskem, državna ameriška trtnica v Kostanjevici ne bode mogla sama zadostovati vsem zahtevam, in da je torej nujno potrebno napraviti še dve novi trtnici, kjer se bodo pridelovale ameriške rezanice. Primerni kraji za to bi bili onkraj Gorjancev, kjer se je v črnomeljskem okraji že prikazala trtna uš, in pa v okraji mokronoškem. Glede naprave ameriške trtnice v primernem od vinskih okrajev oddaljenem kraji pa naj bi se pozvedelo mnenje kmetijske družbe kranjske in nje popotnega učitelja. Ker se iz državne trtnice v Kostanjevici more že letos oddati veliko tisoč rezanic bilo bi želeti, da bi se oddajale umnim vinogradnikom po že okuženih krajih po kolikor mogoče nizkih cenah ali pa brezplačno. Ako pa bi v kostanjeviški trtnici ne bilo mogoče dobiti toliko ameriških trt, kolikor se jih potrebuje, potem naj visoko c. kr. poljedelsko ministerstvo dovoli uvažanje ameriških trt z Ogerskega. Glede nameravanih daril v denarjih pa se deželni odbor nadeje, da bode tudi visoka vlada, kadar se bode pokazala potreba, dovoljevala takih daril. Ob enem je prosil deželni odbor, na bi se mu prepustile tiste podobe o trtni uši, ki jih je c. kr. poljedelsko ministerstvo izdalo l. 1881., ako bi jih bilo še kaj s slovenskim tekstom na razpolaganje.

Ustrezaje te prošnji je c. kr. deželna vlada poslala deželnemu odboru 1 slovenski in 50 nemških iztisov tablic o trtni uši in je ob enem naznanila, da je tudi poslala c. kr. okrajnemu glavarstvu v Črnomlji 20 slovenskih in 10 nemških iztisov da jih razdeli ondotnim vinogradnikom, in da je že leta 1885. okrajno glavarstvo postojinsko prejelo 10 nemških in 40 slovenskih, okrajno glavarstvo krško 10 nemških, 80 slovenskih, litijsko 7 nemških, 25 slovenskih in novomeško 20 nemških in 5 slovenskih iztisov.

Deželni odbor je izročene tablice poslal šolskemu vodstvu v Grmu z naročilom, naj jih razdeli pridnim učencem.

Z odlokom s 30. januvarja l. 1888. št. 9139. je deželni odbor naročil šolskemu vodstvu v Grmu, naj stavi svoje nasvete o spisu in izdaji lahko umevnega pouka o novi zasaditvi vinogradov, katere je trtna uš uničila. Ker je vodja R. Dolenc izjavil, da je pripravljen spisati dotično knjižico, izročil mu je deželni odbor to delo in je ob enem v pojasnilo spisa naročil potrebnih slik pri Angererji na Dunaji. Knjižica z naslovom: „Nauk, kako zasajati vinograde z ameriškimi trtami, da jih trtna uš ne more uničiti“, bila je zgotovljena maja meseca, in deželni odbor je je dal natisniti 5000 iztisov, za kar se je izplačalo honorara 40 gld., tiskarskih troškov 165 gld. 60 kr., za vezanje 40 gld. in za cinkove podobe 19 gld. 79 kr.

Vsled razširjanja trtne uši po posameznih okrajih, je sklenil deželni odbor, da se v okraji krškem 600 iztisov, v okraji črnomeljskem 200 in v okraji novomeškem 100 iztisov te knjižice brezplačno razdeli po c. kr. okrajnih glavarstvih. Ob enem se je šoli v Grmu poslala 300 iztisov, tudi povabile so se različne knjigarne, da bi prevzele prodajo knjižice po 10 kr. Na poznejšnje vloge poslalo se je okrajnemu glavarstvu črnomeljskemu še 100 in okrajnemu glavarstvu krškemu 500 iztisov.

Ker se je v tem tudi po vipavskih vinskih krajih pokazala trtna uš, poslal je deželni odbor vsled dotičnih prošenj občinskima predstojništvoma v Podrag-

100 in v Šent Vidu 200 iztisov v razdelitev med ondotnje vinogradnike.

Z ozirom na nevarnost, katera preti po trtni uši vinogradstvu vse dežele, prosil je deželni odbor c. kr. deželno vlado, naj bi sklicala deželno komisijo za trtno uš. Deželna vlada je ustregla tej prošnji in sklicala komisijo za 12. dan marcija l. 1888. Iz dotičnega sejnega zapisnika, ki ga je c. kr. deželna vlada izročila deželnemu odboru, razvidno je, da se je komisija zlasti bavila o nasaditvi trtnic in vinogradov z ameriškimi trtami ter da je po vsem pritrdila dotičnim sklepom kranjskega deželnega zbora. Razen tega je priznala, da je nujno potrebno vpeljati tečaje za trtno cepljenje.

Z dopisom s 4. julija 1888. št. 6877. je c. kr. deželna vlada naznanila deželnemu odboru, da je visoko c. kr. poljedeljsko ministerstvo z ukazom z 21. junija l. 1888. št. 8593. tudi v davčnem okraji črnomeljskem naročilo pozvedovati glede naprave ameriške trtnice in da je o tej zadevi dalo okrajnemu glavarstvu primeren nalog, kako naj postopa. Deželni odbor je to naznanilo hvaležno vzel na znanje ter poudarjal, da se je, žal, tudi v vipavskem okraji zasledila trtna uš, in da je torej z ozirom na to, ker je ta vinski kraj sam za se in daleč od Dolenjskega, nujno potrebno, da se v vipavski dolini napravi ameriška trtnica.

Po dopisu c. kr. deželne vlade s 30. avgusta l. 1888. št. 8867. je visoko c. kr. poljedeljsko ministerstvo z ukazom z 9. avgusta l. 1888. št. 4187., rešujoč predloženi sejni zapisnik deželno komisije o trtni uši, prijavilo to le:

„Državni nasadi za ameriške trte se bodo po ondotnjih, po trtni uši okuženih vinskih krajih v soglasji z željo deželnega zbora napravljali, kolikor bo treba, toda le, če se bodo v ta namen po legi in kakovosti primerna zemljišča proti zmernim pogojem dala poljedeljskemu ministerstvu na razpolaganje.

Ako pa se ta pogoj ne bi izpolnil, morala bi se le z novega razširiti kostanjeviška trtnica.

Sicer pa je bilo do zdaj ameriških trt, ki so bile pripravljene za oddajo, vedno še več na razpolaganje, nego so jih zahtevali vinogradniki, tako da se je precejšna množina morala zopet vložiti v trtnico.

Kar se dalje tiče izprožene naprave trtnice v kraji, oddaljenem od okuženih vinogradov, ne more se to zaradi tega dovoliti, ker je kredit za trtno uš brez tega že močno porabljen, oziroma obljubljen. Vrhu tega pa se še opomni, da se dotični želji deželnega zbora in deželne komisije za trtno uš v tem oziru ne vjemata, ker bi po deželnozborskem sklepu nasaditev trtnice služila za poskus z ameriškimi trtami, po sklepu komisije pa za vzgojevanje domačih trtnih vrst.

Želji, da bi se oddajale tuje trte po kolikor mogoče nizki ceni, ustreglo se je že, ko se je pod št. 2195 dne 23. februvarija l. 1888. naznanil c. kr. deželni vladi, ukaz z dne 7. februvarija l. 1888. št. 1854, po katerem se je cena raznovrstnim trtam znižala na 6 gld. za 1000 rezanic, toraj le za 1 gld. več, nego navadno velja 1000 domačih trt. Dalje se cena uzorenimjenim trtam znatno znižala in slednjič določilo, da se bodo tiste vrste trt, ki jih je še malo po vinogradih, prodajale po isti ceni, po kateri so bile kupljene.

Pričakovati pa je, da bode mogoče še znižati ceno rezanicam tistih vrst, katere se rabijo le za podlogo požlahtnjevanju. Želje, da bi se brezplačno oddajale ameriške trte za nasaditev, pa poljedelsko ministerstvo ne more uslišati, in sicer že iz tega vzroka ne, ker bi se potem gotovo zahtevalo trt brez ozira na to, se li v resnici potrebujejo ali ne, in sicer toliko, da bi se sploh ne moglo ustrezati vsem zahtevam. Ravno tako se tudi ne moči ozirati na priporočilo deželne komisije, da bi se oddajale požlahtnjene trte, in sicer že zaradi tega ne, ker bi to napravljalo preveč troškov.

Za nasaditev vinogradov z ameriškimi trtami se darila ne morejo dovoljevati, ker ima državna uprava razen tega že znatne troške za vzgojevanje in oddajo takih trt, in ker se vendar le mora smatrati, da je nasaditev omenjenih trt prepuščena previdnosti vsakega posamnega zemljiškega posestnika, in je edino le v njegovo korist, za kar jih pač ni treba umetno izpodbujati z darili, in da je končno za troške, ki jih imajo vinogradniki z nasaditvijo novih vinogradov, nekaka odškodnina nekoliko določena že z oprostitvijo zemljiškega davka za osem let, kar je utemeljeno v § 7. državnega zakona 27. junija 1885. l. in drž. zak. št. 3. l. 1886.“

Da se je trtna uš tako hitro razširila po Dolenjskem in se zanesla tudi v vipavske vinske kraje, to je nezgoda, ki preti uničiti vse vinogradstvo naše dežele in s tem tudi obstanek veliko tisoč rodbin. Ker nobeno sredstvo, kakor je znano, ne more uničiti trtne uši, daje nam po dozdanjih izkušnjah na Francoskem in drugod edino popolnoma upravičeno upanje le nasaditev ameriških trt, katerih ne more trtna uš uničiti, da si moremo vinarstvo ohraniti. Da se pa take trte ne zasade nemudoma in se niso še zasadile, ovirata razen malomarnosti velikega dela dolenjskih vinarjev, dva glavna vzroka namreč:

1. Ker ni dosti ameriških trt, katerih trtna uš ne more uničiti, in

2. denarne stiske vinogradnikov, kateri ob svojih sredstvih ne morejo na novo zasaditi svojih vinogradov.

Prva zapreka se v prihodnjih dveh letih utegne odstraniti, ker je visoko c. kr. poljedeljsko ministerstvo za gotovo obljubilo, da bode razširilo in pomnožilo državne ameriške trtnice in vinograde, ter bode tudi šoli v Grmu mogoče iz svojih trtnic in iz novo nasajenega ameriškega vinograda v Smoleni vasi oddajati zadostno število ameriških trt. Vsekakor pa se je nadejati, da si bodo umni vinogradniki napravili tudi svoje trtnice.

S tem pa, da bode mogoče dobiti dovolj ameriških trt, reč ni še rešena, ker se bodo opuščeni vinogradi, predno se nasade trte, morali primerno obdelovati, namreč prekopavati. To delo pa ni le težavno, temveč

je, ako se najamejo in plačujejo tuji delavci, tudi drago. Da bi se pa vinski prebivalci, ki so vsled te hude nesreče že popolnoma obupali, izpodbudili k novi delavnosti in da bi se z veseljem poprijeli nove zasaditve z ameriškimi trtami kot edinega izkušenega sredstva s katerim jim je mogoče ohraniti si svoj dragoceni zaklad, sklenil je slavni deželni zbor, uvažujoč od deželnega odbora navedene razloge, že v prejšnjem zborovanji, da se dovoljujejo denarna darila malim, ubožnim vinogradnikom, ki svoje vinograde pravilno zasade z ameriškimi trtami. Samo ob sebi je umevno, da bi se takim posestnikom tudi morale, ako mogoče, brezplačno oddajati rezanice, kolikor bi jih potrebovali.

Deželnemu odboru tudi zdaj ni mogoče nasvetovati druzih sredstev. Zato si z ozirom na povedane razloge dovoljuje staviti naslednje nasvete:

Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Izdaja poučne knjižice: „Nauk, kako zasajati vinograde z ameriškimi trtami“ jemlje se na znanje in odobruje;

2. deželni odbor se pooblaščuje:

a) da oddaje iz deželnih trtnic brezplačno ameriške rezanice in ukoreninjene trte, kolikor jih je na razpolaganje, malim neimovitim vinogradnikom in

b) da takim malim vinogradnikom, kateri svoje vinograde pravilno zasade z ameriškimi trtami, dovoljuje darila v denarjih do najvišega zneska 50 gld.

3. V ta namen se za l. 1889. dovoli kredit 500 gld. iz deželnega kulturnega zaklada.

4. To poročilo se izroča upravnemu odseku v pretres in nasvetovanje.

Poučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Od šnopsa — pod kola.

Mesarjevi imeli so v Zalesji malo, pa čedno in dobro posestvice. Pred malo leti je na tem domovji gospodaril še dobro znani Andrejec se svojo marljivo ženko Jerico. Ta zakon obdaroval je Bog se šestirimi otroci: dvema sinoma in štirimi hčerami. Vsi otroci bili so brdki, čvrsti, in dobri krščanski. Rastli so na duhu in telesu, da je bilo kar veselje. Domačega dela vadili so se z največjim veseljem; v teku let nadomestovali so sami vse tuje delavce. Andrejec obdeloval je svoje posestvice z lastnimi domačimi. Res srečni gospodar in družinski Oče! Starejši sin Larko nadomestoval ga je pri gospodarstvu prav dobro; drugi brat Jože in sestre njegove pomagali so mu pri tem kaj vrlo; ubogali so ga brez godrnanja. Mati Jerica skrbela je pa za red v hiši in pri gospodinjstvu. Vse jim je šlo srečno iz pod rok. Dobri Bog je pa vseh skupaj delo tudi očitno blagoslavljal.

Ker je oče Andrejec videl, da se ga pri gospodarstvu več neobhodne ne potrebuje, kupi si dva čila konjiča in postane voznik. Rekel je svoji pridni in marljivi družini večkrat: Le vrlo naprej! Vi drugi lahko zmagujete dela pri gospodarstvu: kjer bode treba nasveta, dal Vam ga bodem; radi se ravnate po tem, kar Vam svetujem. In to ravno mi je v največje veselje. Le tako in taki tudi v prihodnje ostanite; Bog bode se svojo pomočjo vedno z vami. Jaz bodem pa, upam trdno, ako mi ljubi Bog zdravje ohrani, tudi z mojima konjičema na cesti nekoliko zaslužil; okoliščine so poštenemu vozniku ob tem času v Zalesji zelo ugodne in mile!

Vsa Andrejčeva družina bila je tako z koristnim poslom preskrbljena; mati Jerica, sinova in hčerke oskrbovali so domače posestvo, oče zaslužil je pa tudi z vožarenjem lepih novcev, katerih pa ni po stari grdi vozniški razvadi brez potrebe razsipal. Sam živel je poleg svojega posla bolj skromno, a pri vsem tem privoščil si je pa vendar potrebne hrane in od časa do časa tudi maseljček dobreba naravnega vina. Kar mu je na prisluženih denarjih čistega ostalo, nalagal je sporedno mesec za mesecem v zanesljivo mestno hranilnico za „dneve potrebe in pomanjkanja“. V teku let štel je njegovi čisti prislužek uže nekoliko stotakov obrestonosno naloženih.

Konjiča njegova bila sta vedno lepo rejena, čila in krotka; ravnal je pa tudi ž njima kaj lepo; potrebne tečne krme, dobre čiste zdrave vode in tudi počitka v pravem času jima je v polnej meri privoščil. Preoblagal jih ni nikdar; ravno tako tudi ne prekljinal in pretepal nikoli Zadosta bila jima je njegova prijazna beseda. Bil je v pravem pomenu besede „pošten slovenski voznik“. Ločil se je v vsem od navadnih voznikov druzih krajev tistega časa, kateri so navadno še današnji vdani grdim razvadam; sami si vsega privoščijo, živina njihova mora pa dostikrat glad, žejo in vročino prenašati, po zimi pa na prostem vsa izstradana zmrzovati. Po vrhu tega se pa še preobklada, proklinja, vragu izdaja in neusmiljeno korobači, tako da je bolj suhemu okostju, nego pravi živini podobna.

Do tu moremo voznika Andrejca vsem slovenskim voznikom še vedno za uzor in v posnemo staviti in priporočati.

Kakor vsak pošten človek, imel je tudi Andrejec med sovrstniki svojimi zavidljivce. Večkrat ga je eden ali drugi od strani uščipnil, da je grd skopuh. Za take zbadljivke se pa ni menil; k večjemu je rekel: „Kar delam; ugaja mi dobro, vas pa to nič ne briga; vsak za-se, Bog za vse. Pometajmo dobro in pošteno pred lastnimi pragi, in čedno bode povsod!“

Kdor pa stoji naj gleda, da ne pade. Andrejec bil je Plahtaču bližnji sosed. Večkrat mu je to in ono reč iz mesta za štacuno dopeljal. Prigodi se, da mu enkrat tudi polovnjak špirita pripelje. Ker ravno hlapcev doma bilo ni, poprosi Plahtač Andrejca, da mu pomaga težak sod raz voza na svoje mesto spraviti. Delo sta dokončala, a se pri tem oba dobro upehala in spotila. Plahtač

izplača Andrejcu vožnjino in ta jo hoče kar domov, kot po navadi, oditi. Plahtač ga pa priliznjeno ustavi; reče mu da je nevarno taho razgretemu in potanemu prec na prosto hoditi. „Imam izvrsten pripomoček, kateri odvrne vse nasledke prehlada“, reče mu in ob enem natoči kozarček „sladkega“ z opombo: „Andrejec popijte; dobro Vam bode storilo“. Andrejec pokusi; ugajalo mu je. Na to nalije Plahtač prec še dva kozarčeka pravega naravnega slivovica, enega sebi, drugega pa Andrejcu rekoč: „Bog vas živi, vrli zaleški voznik!“ Popijeta ga. Od tega časa zahajal je Andrejec ob vsaki priliki, kadar bil je razgret, k Plahtaču na kozarček žganja, pozneje pa šnopsa, ker bil mu je prvi pokus res dobro storil. Postal je polagoma pravcati šnopsarvoznik. Postal je vredni sodrug po šnopsu in drugih razvadah svojim malovrednim sovrstnikom, navadnim voznikom. Zaslužek mu kmalu za lastne razvade ne zadostuje, konja njegova, preje lepo rejena in čila, shujšala sta do pravcatih kljus.

Lotil se je slednjič Andrejec hranilnične knjižice ter jo uže za nekoliko stotakov oskubil; udal se je bil namreč tudi igri na kvarte. Tu in tam dobival je včasi kak krajcer, zapravil je pa večkrat po cele desetake. Denar mu je zopet pošel. Da pa v mesto ponj ravno prazen ne bi šel, naložil je pri žagi v Zalesji težak voz žaganc, da jih popelje na postajo. Kljuseti vpreže, sam ga pa pri Plahtaču dobro rukne. Zleze vrh žaganic, požene po cesti; šnops pa kmalu prične nad Andrejcem svoje posledice. Pravo guganje se prične. Ko prispe tako vrh malega klanca, zaroti nekako in požene; težko naloženi in ne zavrti voz, zapodi kljuseti po klancu doli, Andrejec omahne in pade za konjiča pred voz, a voz pa preko njegovega trupla hitro zdrsne in Andrejc ves razmesarjen, na cesti mrtev obleži.

Žalost in britkost domačih bila je nepopisljiva tužna, zavoljo te nesreče, katero je vražji šnops nad njihovim očetom, oziroma možem in gospodarjem, zakrivil. Ta udarec bil jim je v svarilo, da se šnopsu nobeden vdal ni ter v spodbudo, da so tudi za naprej dobri, pametni in trezni ostali, za kar jim do današnjega dne še nikdar žal bilo ni.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

(Dalje.)

Nabral Fr. Jaroslav.

87.

Sestavine, delovanje, ponarejanje, trgovina in razne vrste čaja.

V čaju nahajamo tri glavne sestavine, zaradi katerih se je človeku priljubil. Sostavine te so: prijétno dišeče hlapno olje, thein in čreslovina. Olje daje čaju ugodni aroma. Ako to olje s čaja odločimo z destilacijo, tedaj dobimo rumenkasto tvar, ki na vodi plava. Čisto olje razdražuje človeka, ali v večej množini more človeka tudi umoriti. Kitajski delavci, kateri morajo čaj pri ocenjevanju pokušati, bolehajo pogosto na glavobolju. V zelenem čaju je olja blizu 1 postotek, a v črnem okoli $^1/_2$ postotka. Ker je čreslovina nekoliko ublažuje, zato deluje na človek, ako zmerno pije čaj, vrlo ugodno oživlja ga in razbistruje. Ako človek pije mnogo močnega čaja, tedaj ga preveč razdražuje, odganja mu spanec, otežuje mu glavo in zazibava ga v nezavednost- Prijetno dišeče in hlapno olje se nareja v čaju še le s prženjem in s sušenjem.

Thein v čaju je ista tvar, kakor coffein v kavi. Ako ga s čaja odločimo, tedaj nam se prikauje v drobnih, belih iglicah. V čaju ga je 1 do 3 postotke. Slabejše vrste imajo vselej več theina kakor finejše. Čaju ne daje nikakega prijetnega duha. Na človeka deluje kakor coffein v kavi. V malej množini oživlja človeka prav tako, kakor prijetno dišeče olje, a v večej množini more mu zelo škodovati.

Čreslovina v čaju je ona ista kislina, katero nahajamo v hrastovej skorji in v črnem vinu (tanin). Čaj je ima 15 do 18 postotkov. Čim dalje se čaj kuha, tem več kisline se raztopi, in pijača dobí grenek okus. Ako v čaj mleka vlijemo, tedaj se čreslovina spojí z beljakovino v trdo spojino, katero želodec težko prebavlja. Ljudje ki so slabega želodca ne bi smeli radi tega piti čaja z mlekom. Čim je perje starejše, čim je čaj slabejše vrste, tem več je v njem čreslovine.

Za čaj naj se jemlje porclanasta posoda. Posodo je treba imeti toplo in vedno pokrito. V Kitaju ne mešajo v čaj nikdar ni sladorja niti vlivajo ruma, kakor mi. To je pokvarjeni okus, ako se v čaj vliva rum, vsiplje cimet ali vanilja, kajti pri tej primesi človek ne občuteva onega finega vonja, ki ga čaj ima. Čaj je v svojem delovanju vrlo sličen kavi. On ne hrani človeka, kakor tudi ne kava, da si perje njegovo ima v sebi mnogo redilnih tvari. Kakor se je o kavi mislilo, aa čuva telo, da se brzo ne troši, tako so mislili tudi o čaju. Pa ni res. Mislilo se je, in sam Liebig je trdil, da v čaju dobiva telo mnogo železa, pa se to ni potrdilo. Čaj oživlja sluzne kožice v telesu, olajšuje dihanje in znojenje, in s tem ohlajuje telo. Čaj spravi človeka v ugodno razpoloženje, osvežuje ga, razbistruje mu um in preganja spanec. Za vse to delovanje pa je boljši zeleni čaj, kakor črni, in zato jeza slabe ljudi vselej boljše, da jemljó črni čaj. Pred jedjo ne gré piti čaja. Nek kitajski pisatelj velí o čaju to-le: Čaj človeka ohlajuje, a slabi ga samo ondaj, ako ga čez mero pije. Čaj je najžlahnejša bilina na svetu. Pij čaj in duh ti bode živ in bister. Njega spoštujejo največi dostojanstveniki, kakor tudi največi učenjaki, pa tudi najpriprostejši ljudje, siromaki in sami prosjaki nočejo biti brez njega. Vsi ga pijó vsak dan in vsakemu ugaja. Drugi pa velí: „Čaj izganja s človeka vsako nesnago,

odganja spanec, čuva in zdravi od glavobolja, in zato ga čšsla celi svet.“

Ako dobimo v trgovini dober in nepokvarjen čaj, pa ga zmerno pijemo, tedaj nas on osvežuje in oživlja, in bilo bi nerazborito braniti zdravemu človeku, da bi ga ne pil. No čaj se žal, prepogosto pokvarja in ponareja. Omenili smo uže preje, da Kitajci zeleni čaj za zunajno trgovino vselej umetno pobarvajo. Barvanje z indigom ni nevarno, pa tudi z berolinskim modrilom ne more mnogo škodovati. Toda Kitajci delajo tudi umetni čaj. Oni pometó ves prah v svojih delavšnicah, to zlepijo z gumijem v vodi, in od tega delajo zrnje, kateró ali zeleno ali črno pobarvajo. Ta umetni čaj ne prodajajo sam zase, temveč ga primešavajo pravemu čaju. Ali pri tem so Kitajci še vrlo pošteni. Oni nazivajo tako zmes, lažni čaj, in za vsako robo vestno povedó, koliko postotkov je v njej ponarejenega čaja. Ali to ime se zgubí takoj, čim ga trgovci v Evropo pripelje[o . Tu ga moramo kupovati kot pravi čaj. Največe kvarjenje čaja se izvršuje v Evropi, in pri tem prvi so Angleži. V Angleškem je mnogo tajnih tvornic, v katerih čaj ponarejajo. Tako postavim so 1783. l. v Angleškej napravili čez dva miljona kilogramov ponarejenega čaja, in tisti čas je bila trgovina s čajem še le v razvoju. Nekoliko se ga še le dandanes ponareja. Državna oblast je radi tega ustanovila kazen od 200 gld. za vsak klg. ponarejenega čaja. V Manchestro je več tvornic, v katerih skrivaj črni čaj zeleno barvajo, in potem draže prodajajo. V ta namen jemljó strupene bakrene barve. V Angleškej so našli čaj, v katerem ni bilo čisto nič pravega. Največ pa se čaj pokvarja s tem, ker mu primešavajo perje od vrbe, trnja, bresta, jesena, češplje in še drugih dreves. To perje barvajo, da je take barve, kakor čaj. Kadar ga prekuhamo, tedaj ga moremo lehko razpoznati po barvi in po obliki.

(Dalje prihodnjič.)

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Iz VI. seje deželnega zbora, ki je bila minuli četertek dne 27. septembra ni poročati posebno zanimivega, razun dveh točk. Prvič poročal je poslanec kanonik Klun o prošnji Kočevskega mesta, oziroma odbora, za ustanovitev tamošnje nemške sirotišnice za podporo ter je v imenu finančnega odseka predlagal, da se privoli podpora 300 gld. Glavni zastopnik Kočevcev v zbornici, Deschmann, se takoj oglasi in razlaga na dolgo in široko kolika revščina je na Kočevskem, da je tamošnjim Nemcem zabranjen vstop v slovenske zavode ter predlaga to svoto povikšati vsaj na 1000 gld.

Kočevski poslanec Višnikar, pripoznava marsikaj onega, kar je navedel predgovornik Deschmann, trdi da predlagana podpora 300 gld. vendar ni v nikakoršni razmeri z še nepokrito potrebščino za zgradbo, naglaša veliko revščino kočevskega okraja ter predlaga naj se privoli vsaj 500 gld. podpore.

Tudi poslanec za kmečke občine kočevske g. Primož Pakiž se oglasi, priznava potrebo podpore ter jo priporoča, toda z enako odkritosrčnostjo in ostrostjo obsoja ravnanje dotičnega odbora, ki hoče ustanoviti za ta del dežele naše, v katerem poleg Kočevcev, biva veliko število Slovencev, izključno nemško sirotišnico. Oglasi se tudi še na kočevskim v državni zbor voljen poslanec Hren in priporoča višje podpore.

Poročevalec kanonik Klun se za svojo osebo ne protivi višji podpori, omenja pa vendar, da se sirotišnici ljubljanski, ki enako služi slovenskim kot nemškim sirotam, za zgradbo poslopja ni dovolila nikakoršna podpora, strinja se tudi z opazko poslanca Pakiža. Pri glasovanji se zavrže predlog Deschmannov sprejme pa se predlog Višnikarjev s podporo 500 gld.

Druga bolj zanimiva razprava nastala je pri prošnji učiteljev za zboljšanje plač. Dr. Vošnjak priporočil je predlog finančnega odseka, po katerim se deželnemu odboru nalaga, to vprašanje preiskavati in v prihodnjem zasedanji predlagati kaj tacega, kar je po stanji deželnih denarstvenih razmer mogoče.

Poslanec Šuklje stopil je temu vprašanji bolj do živega, primerjal je tudi plače naših učiteljev z onimi druzih dežel ter je dokazoval, da ni ravno povsod drugod vse boljše, kot pri nas. Priporočal pa je pri prihodnji popravi teh določil posebno misliti na to, da se ustanovi še ena vrsta višjih plač s 700 gld.

Predloga posebnega ni stavil in tako se je konečno sprejel predlog finančnega odseka.

VII. seja bila je minulo soboto dne 29. septembra, in v razpravi bilo je med drugim dvoje poročil upravnega odseka o lovskih postavah namreč prva o omejitvi prostih kart za gozdne ali lovske čuvaje, ker je skušnja kazala, da se dosedanjo določilo prav grdo zlorabijo tako, da je v nekaterih okrajih lovske karte plačevala k večjem $^1/_{10}$ vsih pravih lovcev, vsi drugi pa so se sprehajali s puškami s krinko čuvajem.

Drugi lovski predlog pečal se je s prepovedanem lovskim časom (Schonzeit) in pri tem vprašanji uglasili so se lovci v zbornici. Celo bolehni baron Taufferer spravil se je na noge in je z nekako slastjo in živahnostjo čitajoč govoril, branil divje koze in lovce, kozice in povodne tice; pa tudi lovec kanonik Klun se je oglasil in je prodrl z vsemi svojimi predlogi.

Tudi vredjenje teku reke Krke prišlo je v razpravo. Vlada držala se je nekako nemarljiva in se je branila pripomoči tudi pri pripravljalnih delih kaj, deželni zbor sklenil je po predlogu poročevalca finančnega odseka dr. viteza Bleiweisa in pa na zelo stvarna pojasnila in priporočila poslanca Šuklje-ja, prevzeti polovico stroškov proračunanih na 2400 gld. za pripravljalne preiskave in načrte.

VIII. seja dne 1. oktobra minuli ponedeljek pa je bila naj bolj živahna v letošnem zasedanji. Očividno hoteli so gospodje od manjšine, da bi bila postala seja viharna, da bi bila večina skočila na led ter manjini dala pravega povoda k kriku. tako neusmiljeno se na Kranjskem zatira nemščina.

Poročilo finančnega odseka o proračunu normalnošolskega zaklada in pa o § 8. marg. št. 7 in 8. zadevajoč „šolstvo“ podalo je gospodom povod skomajsati se na visoko kljuso budgetne razprave in skoz okno ven kričati volilcem volilne govore za predstoječe volitve za deželni zbor.

Manjina poslala je v borbo tri zelo pogumne junake svoje stranke, ki so z velikim razsrdenjem tožili „o zatiranji nemštva na kranjskem“ tega gesla držali so se vsi trije, in vsa borba bila bi sijajna in zmagovita, toda orožje nemških borilcev bilo je tumpasto, dokazov za svoj krik niso imeli, kar so navajali ali ni bilo vtemeljeno, ali pa nepomenljivo — le naravna posledica razumne odgoje, in zato vsi trije niso ranili nikogar.

Večina poslušala jih je nekaj časa resno, kasneje smejala se je puhlosti fraz, in ko so gospodje zapazili, da prvi protigovornik vitez Gutmannsthal s svojim silovito in hudo povzdignjenem glasom pri večini in manjini ni napravil prav nobenega utisa, skušala sta sledeča mu pristaška govorniku z hladnem ali pa celo prikupljivim govoričenjem na svojo stran spraviti koga izmed večine, pa še v skušnjavo nista spravila nikogar, da bi mu bilo na misel prišlo postajati druzega menenja. Prvi zagovornik dr. Vošnjak privoščil si je posebno vit. Gutmannsthal-a, ki je tarnal, da se na kmetijski šoli na Grmu ne podučava po nemško ali vsaj nemščine s tem, da mu je iz navoda dokazal, da to sicer ni res, da bi pa tudi ne imelo nikakoršnega pomena, ako bi tako bilo, ker jezikovni poduk celo trditvi barona Schwegela (v zadnji seji), ni naloga strokovne šole, kakoršna je ona na Germu. Dalje pa je zavrnil tudi starega Deschmanna, ki je nekako mogočno klicaval, da je ljudstvo za njem rekoč, da narnd je za večino, kar kaže pri vsaki priliki, Deschmann pa ima res tudi nekaj ljudstva za saboj pa to se nahaja skoraj samo v ljubljanski kazini, pa še tam bi njegovim pristašem preostajalo prostora, tako malo jih je.

Poročevalec Šuklje pa je obral vse tri protigovornike toko neusmiljeno vendar pa resno in stvarno, da niti eden ni mislil na ugovarjanje, toliko manj pa na to, da bi bili govori opozicije zapustili tudi le najmanjši vtis, o moralni zmagi celo sanjati ne. In tako ne dvomimo, da se bode obupnost polastila tudi še male pešice nasprotnikov naroda, in ako bi jih veliko posestvo tudi pošiljalo še nekoliko časa v deželno in državno zbornico, dohajali bode tje le še na prezo, kaj se godi in pa v to svrho, da malo nagajajo, kadar prilika, toda zavest, da se borijo za slabo, ker krivično reč, jemala jim bode tudi v prihodnost in kolikor dalje bolj, oni pogum in ono navdušenje, ki pelje do zmage za to, ker izvira iz zavesti, da se bije borba za žaljeno, v vseh dobah časa tisto in enako pravico.

Šolske stvari.

Kako more šola v otrocih buditi in gojiti čustvo domoljubja in nagnenje do vladarja?

Različna so čutila, ki jih rodi človeško srcá.

Globoko sežejo v naše življenje; kajti njih upljiv na duševno življenje gotovo ni majhen. Da je pa duševno življenje buditelj in podlaga vsega človeškega dejanja, je pač uže znana stvar.

Občutki so nam prirojeni. Vendar jih je treba v otroških srcih še le buditi in potem okrepčevati; zakaj, kakor vsaka duševna moč v začetku v naših prsih le spi in še le, ko je, naj si bode po tem ali onem spodbudku, izbujena, in s časom vtrjena, še le sad prinaša, tako tudi občutki v otroških srcih spé. Treba je tedaj nekoga, ki jih budi, goji in okrepčava. Istina pa je, da je učitelju dano veliko priložnosti v tem smislu delovati. Seve, da on mora vedeti, kateri čut naj budi in goji in katerega naj nasproti zopet uduši. Saj vemo, da vsako človeško bitje nosi v sebi tudi čute, kateri, ako so uzbujeni, kmalu zaplamte v strast, ki potem zaduše vse blago in dobro. Tedaj le dobra čutila je treba vzbujati in gojiti.

Eden najimenitnejših čutov je gotovo čut ljubezni do svojega vladarja; njemu enak pa je oni „ljubezni do domovine“. Ako pomislimo, da je naš predobrotljivi vladar v teku štiridesetih let vladanja svojega uže nad 23 milijonov goldinarjev za mnogovrstne potrebe, kakor: za šole, pogorelce, cerkve itd. iz svojega zasebnega zaklada podaril, je to res prevelika in neprecenljiva očetovska dobrota! Omenim naj še, da je naša majhina župnija, katera ima komaj 1800 duš, v teku mojega 8letnega službovanja v Preserji prejela od presvitlega cesarja za pogorelce, cerkev in šolo že 1600 gld. A kje je hvaležnost za tako visoki dar? O tem raje molčim.

Samo to še omenim, da bi cerkev in županstvo lahko veliko storila, da bi odraščeni farani večje storila, da bi odraščeni farani večje spoštovanje do svojega vladarja in do c. kr. uradnikov imeli, in to bi nam učiteljem pri vzbujanji ljubezni do našega vladarja veliko pomagalo.

Veliko je pa tudi naših domačinov, kateri se še ne zmenijo za našo domovino, ne za ožjo Kranjsko, ne za širjo Avstrijo. Pa ne zadosti, da se ne zmenijo za njo, ne! še sramujejo se domačega jezika, domačih šeg in vsega, kar se tiče Kranjske dežele. Ne vselej, vendar pa mnogo zamore učitelj temu zlú v okom priti, in sicer tako, da uže v mladih otroških srcih vzbuja in goji ljubezen do milega vladarja in do domovine. Stavi

se pa vprašanje: „Kako to?“ Kratke besede naj to razjasnijo.

Kakor vsak lahko razvidi, sta omenjena čuta v tesnej zvezi med saboj. Eden brez druzega ne more obstati, kajti eden podpira in nadaljuje druzega. Tedaj so tudi pripomočki, katerih se učitelj poslužuje pri vzbujanji čutil, zeló jednaki.

Kedaj naj učitelj začne se svojem delovanjem? Mislim, da ustop v šolo je tudi začetek njegovega delovanja v tem smislu. Kolikor večji so otroci, tem bolj je treba ta blagi čut nadaljevati in utrjevati. Pripomoček, da se otroci vadijo svojega vladarja in dinastijo ljubiti, je ta, da poznajo njegovo imé, njegov rod in posebno blage njegove lastnosti. To spada v zgodovino. Se ve, da se v prvih letih le malo zgodovinskega podučuje in sicer to po berilnih vajah. To zadostuje, ako vé učitelj te vaje otrokom zanimivo in razumljivo razkladati, pomanjkljivo nadaljevati in jim tako najimenitnejše od cesarja in njegove slavne rodovine pripovedovati. Vidimo tedaj, da je branje sicer le posrednji, vendar le izdaten pripomoček za učitelja, ako ga le hoče prav vporabiti.

Drugi pripomoček je zemljepis. Otroci naj znajo, kje naš cesar vlada itd. Tudi to se uče v začetku po berilnih vajah in še le v poznejših letih imajo (v večrazrednicah) posebne knjižice. Tudi številjenje je posrednji pripomoček za učitelja, kajti tudi ono se rabi, na si bode pri zgodovini ali pa pri zemljepisji.

(Dalje prihodnjič).

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — **Povodom cesarjevega godu,** ki je jutri dne 4. oktobra, pela se bode jutri v stolni cerkvi ljubljanski slovesna maša, k kateri je c. kr. deželno predsedništvo povabilo potom deželnega odbora vse člene deželnega zbora kranjskega. Ta pa je po predlogu deželnega glavarja sklenil, pooblastiti predsedništvo zborovo, da primernim potom presvitlemu cesarju izrazi povodom Najvišjega godu najgorkejša vošila in pa čutila neomahljive zvestobe in udanosti do presvitlega cesarja in njegove Visoke rodbine.

Predsedništvo deželnega zbora zvršilo je to nalogo včeraj potom c. kr. deželnega predsedništva.

— **Razprave deželnega zbora kranjskega** postale so v zadnji seji, minuli ponedeljek bolj živahne, ko je prišel v razpravo normalno-šolskega zaklada proračun za leto 1889. Opoziciji, zastopnikom velikega posestva, zdelo se je primerno, pri tej razpravi govoriti skozi okno: kako se na Kranjskem odriva bolj in bolj nemščina in prvi protigovornik vitez Gutmannsthal zašel je v svoji gorečnosti za nemštvo tako daleč, da je s povzdignjenem glasom zaklical, da se pri nas nemštvo tepta z nogami. Približno v enakem glasu pa z manj gorečim glasom, pritrkavala sta temu govorniku poslanca Deschman in baron Schwegel. Od večine odgovarjala sta zastopnikom nemštva na Kranjskim, gospoda dr. Vošnjak in poročevalec Šuklje, stvarno, mirno pa odločno, da pač ponehava nemškutarjenje pri nas, da ima pa poduk v nemščini celo tudi v ljudskih šolah več prostora, kakor ji po postavah pristaja.

Večina zborova pritrdila je konečno po dalji, pa nikakor ne razburjeni razpravi, nasvetom finančnega odseka, glede normalno-šolskega proračuna, kakor tudi glede resolucije, v kateri se deželni šolski svet poživlja poduk v nemščini na ljudskih šolah v deželi vrediti v soglasji z državnimi temeljnimi zakoni in pa z razsodbami državnega sodišča. Seja trajala je do 2. popoludne in bode prihodnja seja v soboto dne 6. oktobra.

— **Umrl** je v nedeljo znani stavbenski mojster Anton Treo v visoki starosti 83 let. Včeraj bil je pokopan pri sv. Krištofu po sprevodu, katerega se je udeležilo mnogo občinstva.

— **Vabilo** k slavnosti katero priredi občina in fara Selška združena s tukajšnjim bralnim društvom in krajnim šolskim svetom v proslavo 40letnega vladanja Nj. Veličanstva presvetl. cesarja Frana Josipa I. v nedeljo dne 7. oktobra 1888. leta v Selcih.

— **Kmetska** posojilnica ljubljanske okolice vpisana zadruga z neomejenim poroštvom v Ljubljani imela je sklepom $^3/_4$ leta 1888 prometa: 297.486 gold. 82 kr. Posojil se je dalo v tej dobi 85.481 gld. in vrnilo se jih 83.001 gld. 50 kr.; stanje posojil znaša sklepom meseca septemara 96.852 gld. Hranilnih ulog sprejelo se je tekom $^3/_4$ leta 37.644 gld. 05 kr. izplačalo se jih je 40.490 gld. 18 kr.; stanje hranilnih ulog znaša sklepom meseca septembra 88.589 gld. 42 kr. Hranilne uloge obrestujejo se po $4^1/_2$%. Posojila dajejo se na osobni kredit (proti lastni menici) in na realni kredit (proti intabulaciji) po $5^1/_2$% oziroma po 6%. Uraduje se vsak torek, vsako sredo in saboto od 9. do 12. ure dopoludne.

— **Zahvala.** Slavna kmetijska podružnica v Postojni je v proslavo 40letnega vladanja presvitlega cesarja Franca Jožefa tukajšnji šoli podarila jedno garnituro vrtnarskega orodja, za kateri dar, prelepi spominek, izrekata podpisana vsem častitim udom Postojniške podružnice srčna hvala!

Krajni šolski svet v Št. Petru na Notranjskem dne 29. septembra 1888.

J. Špilar,
predsednik.

M. Kalan,
nadučitelj.

— **Da bi c. kr. okrajno** glavarstvo zamoglo omogočiti vinorejcem prejem reznikov ameriških trt: vitis riparia, vitis solonis in York Madeira, vse tri za podlogo pri požlahtnenji, York Madeira pa za porabo brez požlahtnenja iz državne ameriške trtnice v Kostanjevici na pomlad leta 1889. so razpoložene pri dotičnih ob-

činskih uradih napovedalne pole v katere naj upišejo vinorejci svoje ime, stališče, h. št., potem vrsto gori imenovanih trt, in število reznikov do konca meseca oktobra l. 1888. Cena za 100 komadov reznikov se bodo razglasila, kadar bode tu sem dospel dotični odlok c. kr. visokega ministerstva za poljedeljstvo.

C. kr. okrajno glavarstvo na Krškem,
dne 20. septembra 1888.

Weiglein, m. p.
c. kr. okrajni glavar.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Danes dospel je nemški cesar na Dunaj, kjer je bil po pred sklenjenih pripravah soditi, sijajno sprejet. Pravico, določevati red in pa slavnosti sprejema, varoval si je naš cesar s tako odločnostjo, ki se gotovo odobrava v vsej državi. Čudovito je, s kakovo nesramnostjo in predrznostjo so so pristaši Schönererjevo silili v to prašanje in to enako v dunajskem mestnem odboru, kakor v nižeavstrijskem deželnem zboru, kjer je zvonec nosil protisemit Vergani. Pa vlada kazala je tu enkrat z jasnostjo, kateri ni moč podtikati ničesar, da za sprejem nemškega cesarja neče in ne potrebuje nikakoršnih nasvetov in nobene podpore. Cesarski namestnik baron Possinger skazal se je zopet v tem slučaju enako spretnega, kot reznega vladinega zastopnika.

Sploh je te dni na Dunaji živahno življenje, ker se je pričela državna sadna razstava, ki je poleg mnogobrojnih razstavljavcev, privabila tudi veliko število ogledalcev.

Povodom vojaških vaj poleg Feliksdorfa blizo Dunaja, nastala govorica, da je bil cesar v smrtni nevarnosti, ker je baje poveljništva oddelka topničarstva preslišalo znamenje, da ima streljanje nehati, ter se je še dalje streljalo, ko je cesar dalje proti topničarjem jahal, tako da bi ga mogla zadeti kroglja. V nekaterih krajih izrekoma v Granu na Ogerskem, priredila se je razsvitljava z ozirom na srečno prestano nevarnost cesarjevo, nekateri krogi pa trdijo, da glede velike oddaljenosti cesar ni bil v nikakoršni nevarnosti.

Istra. — S Poreča se brzojavlja, da je bivši deželni glavar Isterski dr. Vidulič po razgovoru, katerega je imel minuli soboto s c. kr. namestnikom Pretis-om, preklical svojo ostavko. Razumljivo je, da odstop Viduličev ni bil po volji varuhom italijanščine na Primorskem, čudno pa je vendar le, da bi bil tak pristaš lahonske stranke v Istri nenadomestljiv.

Hrvatska. — Z Zagreba se brzojavlja dne 30. septembra, da je imela nezavisna stranka v soboto večer shod in razgovor in da je pri tej priliki dosedajni vodja stranke, grof Ivan Draškovič, naznanil, da odstopi od javnega političnega delovanja. — Temu nasproti pa javlja „Obzor“, da je sedaj ta vest neosnovana.

Zelo veliko vriša dela tudi v političnih hrvatskih krogih vest, da je vlada odstavila župana Križevačkega Dragutina Grdenič-a, zarad „krupne neposlušnosti“, ker je pri zadnji priliki nagovoril cesarja z daljem pozdravom, ne da bi bilo to na programu.

„Obzor“ javlja, da se je pa cesar o priliki onega pozdrava, županu večkrat z besedami: Hvala vam gospod župan, jako lepo, jako lepo; izrazil.

Nemška. — Dnevnik rajncega cesarja Friderika še vedno silovito iznemirja vse politične kroge. Znano je bilo sicer, da je skoraj v vseh vprašanjih pokojni cesar hodil lastno neodvisno pot, da bi mu bilo pa vsakojako vtikanje v politična vprašanja tako strogo zabranjeno, kakor sedaj brez ovinkov potrduje knez Bismark, to se pa ni mislilo.

Sedaj prišlo je na svitlo, da je bil vrednik in izdatelj cesarjevega „dnevnika“ tajni svetnik Geffcken. Na predlog Bismarkov ustavil je vladajoči nemški cesar daljno izdavanje dnevnika, izdajatelja Geffckena, pa so dejali v preiskalni zapor.

Bismark je trdil, da so v „dnevniku“ tolike napake in neistinitosti, da se objavljen tekst sme imenovati izmišljen, pa postopanje Bismarkovo kaže, da sam sodi drugače.

Laška. — V nedeljo večer izročil je avstrijski poslanik ministerskemu predsedniku Crispi-u dragoceni veliki križ sv. Stefanovega reda in pa zelo laskovo pismo grofa Kalnoky-ja. S tega bi se smelo sklepati, da je zadnji razgovor obeh ministrov v Čeških Toplicah imel za nas nekaj povoljnega vspeha.

General Boulanger hoče izdati manifest na narod v 10 milijonov izvodih baš isti dan, ko se snideta francoski zbornici. Tako poročajo republikanski listi. Časopisi, ki zanj pišejo, pa to zanikavajo. Sicer se pa še sedaj nič gotovega ne ve, kjer on biva. Ko se zbornici snideta, se bode že prikazal.

Žitna cena

v Ljubljani 22. septembra 1888.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 95 kr. — banaške 7 gold. 32 kr. — turšice 5 gold. 70 kr. — soršice 5 gold. 75 kr. — rži 5 gold. 30 kr. — ječmena 3 gold. 10 kr. — ovsa 4 gold. — kr. — ajde 5 gold. 60 kr. — ovsa 2 gold. 44 kr. — Krompir 2 gold. 05 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 24. septembra.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. 18 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 1 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 22 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilogr. 44 kr.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki.